

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-123-24
Ert dnr Ju2024/00057

Justitiedepartementet

SOU 2024:1 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier

Den samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet har fått möjlighet att bereda Umeå universitets yttrande över SOU 2024:1 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier. Remissvaret baserar sig på ett underlag från juridiska institutionen. Underlaget har utarbetats av universitetslektor Fanny Holm, docent Therese Enarsson och docent Görel Granström, verksamma vid juridiska institutionen, Umeå universitet.

Sammanfattning

Umeå universitet tillstyrker de föreslagna förändringarna av 17 kap. 1–2 §§ BrB samt förslaget om att bibehålla straffskalorna för blåljussabotage. Umeå universitet tillstyrker även förslaget om att införa en möjlighet att i vissa situationer utesluta namn i underrättelser om myndighetsbeslut.

Umeå universitet avstyrker förslagen om förändrade straffskalor för brott som riktas mot offentliganställda, samt förslaget om att införa ett nytt brott, förolämpning mot tjänsteman.

Umeå universitet delar utredningens uppfattning att det inte är ändamålsenligt att ersätta namn med anonym beteckning i handlingar samt att det nuvarande skyddet för offentliganställdas uppgifter är tillräckligt. Det finns således inget behov av starkare skydd, vare sig för offentliganställda eller polisstudenter.

Överväganden

Umeå universitet delar utredningens bedömning att våld, hot och trakasserier mot offentliganställda är ett allvarligt samhällsproblem och att det kan krävas en mängd olika åtgärder för att nå målet om att minska utsattheten. Utredningen uppmärksammar exempelvis (sid. 110) betydelsen av förebyggande och trygghetsskapande åtgärder från arbetsgivarens sida för att minska personalens utsatthet. Det kan dock konstateras att

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-123-24
Ert dnr Ju2024/00057

utredningens direktiv inte omfattar beredning av förslag på sådana åtgärder, något som måste ses som olyckligt då det sannolikt krävs ett större helhetsgrepp för att hantera dessa viktiga frågor

När det gäller de av utredningen föreslagna förändringarna av en rad straffbud i 17 kapitlet brottsbalken görs följande bedömning. Utredningen föreslår att det straffbara området för hot mot tjänsteman i 17 kap. 1 § BrB utvidgas till att omfatta hot om brottslig gärning. Vidare föreslås att 17 kap. 2 § BrB ska få en ny konstruktion och brottsrubricering, samt att brotten mot tjänsteman ska kunna utgöra olaga förföljelse enligt 4 kap. 4 b § BrB. Umeå universitet har inga invändningar mot dessa förslag. Det förefaller också rimligt, utifrån utredningens resonemang, att bibehålla nuvarande straffskala för blåjussabotage.

Umeå universitet ställer sig dock frågande till förslaget om införandet av det nya brottet förolämpning mot tjänsteman. Frågan är vad det nya straffbudet ska tillföra, då det bl.a. anförs (sid. 237) att det inte är fråga om att kriminalisera andra gärningar än de som redan är kriminaliserade idag. Att införa en ny bestämmelse i syfte att förtydliga förolämpningsbrottets dubbla skyddsintressen och placera brottet under allmänt åtal tycks opåkallat då det redan finns möjlighet att använda 5 kap. 3 § BrB i kombination med åtalsregeln i 5 kap. 5 § 2p BrB enligt vilken allmänt åtal kan väckas vid "förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning" om det också är påkallat från allmän synpunkt. Som utredningen också konstaterar kommer denna föreslagna bestämmelse inte heller att utvidga gruppen aktörer som kan omfattas av det tilltänkta skyddet (exempelvis utpekade utsatta grupper som journalister och förtroendevalda). Det medför att den nya bestämmelsen tycks överflödigt. Mot bakgrund av det kan ett helhetsgrepp om förolämpningsbestämmelsen – i fortsatt lagstiftningsarbete – i syfte att studera ett eventuellt behov av utvidgning till andra grupper, vara en mer fördelaktig lösning. En sådan utredning skulle bättre överensstämja med det uttryckta syftet att stärka skyddet för samhällsnyttiga och offentliga funktioner.

När det gäller förslagen om skärpta straffskalor för våld eller hot mot tjänsteman anser Umeå universitet att utredningen inte har motiverat dessa tillräckligt. De skäl som anges till straffskärpningarna är framför allt att de medför en högre grad av ekvivalens och proportionalitet mellan straffvärdet för dessa brott och andra liknande brott. Ekvivalens och proportionalitet må vara viktiga principer för straffvärdesbestämningen, men talar inte nödvändigtvis för en höjning av straffskalorna för dessa brott. Samma skäl går att anföra för det motsatta, dvs. en sänkning av straffskalorna för de andra brotten. I övrigt anges som skäl till skärpningarna att brott mot offentliganställda är ett allvarligt problem som kräver åtgärder. I kapitel 3 redogörs på ett förtjänstfullt sätt för studier om utsatthet för dessa brott. I kapitel 4 konstateras att "mycket talar för" att utsattheten ökar. De redovisade studierna visar att denna typ av brottslighet är ett omfattande och allvarligt problem men det kan ifrågasättas om det utifrån dessa studier

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-123-24
Ert dnr Ju2024/00057

går att dra slutsatser om huruvida utsattheten ökar. I synnerhet saknas, i problembeskrivningen och i analysen av behovet av strängare straffskalor, argument för att sådana skärpningar skulle bidra till en lösning på problemet våld, hot och trakasserier mot offentliganställda. Det går inte heller att se att utredningen, genom sina exempel och hänvisningar till olika studier, lyckas påvisa ett orsakssamband mellan straffskärpning och förebyggande av dessa brott.

När det gäller frågan om minskad exponering av offentliganställdas namn i handlingar, dvs. att ersätta namn med en anonym beteckning delar Umeå universitet utredningens bedömning att en sådan åtgärd inte vore ändamålsenlig. En sådan åtgärd skulle ha begränsad effekt för de offentliganställda som är mest utsatta, en utsatthet som oftast förekommer i det interpersonella mötet, och istället riskera att negativt påverka både insyn i förvaltningen och förtroendet för densamma. Detsamma bör gälla även i förhållande till särskilt utsatta polisanställda. I enlighet med utredningen anser även Umeå universitet att de möjligheter som redan i dag finns avseende särskilt utsatta polisanställda är tillräckliga. Även om det naturligtvis finns en förståelse för den upplevda och reella utsattheten, så måste det ställas särskilt höga krav på dokumentationen i en verksamhet som den polisiära, med dess ingripande åtgärder mot enskilda.

Istället tillstyrker Umeå universitet förslaget om att utesluta namn i underrettelser om beslut i situationer då riskerna för hot, våld och trakasserier är särskilt framträdande. Genom införandet av en ny bestämmelse i 33 § förvaltningslagen ges möjlighet att i vissa fall minska exponeringen av offentliganställdas namn vid underrättelse om beslut, dvs. där det finns konkreta säkerhetsaspekter att ta hänsyn till.

I fråga om skydd för offentliganställdas uppgifter är Umeå universitet av samma uppfattning som utredningen, dvs. att det nuvarande skyddet för offentliganställdas uppgifter är tillräckligt. Det finns ett stort allmänt intresse av att kunna ta del av uppgifter som rör en anställds tjänst, t.ex. namn, och som utredningen påpekar handlar det om en avvägning mellan sekretesskydd och intresset av offentlighet och där bör det sistnämnda få företräde. Det kan inte nog understrykas att offentlighet och insyn är centrala delar i den offentliga förvaltningen, det är en del både i rättssäkerheten och möjligheten till ansvarsutkrävande. De möjligheter som redan finns avseende sekretessmarkering och övriga skyddsåtgärder inom folkbokföringen innebär ett ändamålsenligt skydd.

Umeå universitet instämmer, i linje med resonemanget ovan, i utredningens analys avseende behovet av starkare skydd för uppgifter om polisstudenter. Det är svårt att se att ett generellt behov av starkare skydd för uppgifter skulle finnas, oavsett om det anförs från olika intresseorganisationer att polisstudenter känner oro. I de enskilda fall där en faktisk utsatthet och hotbild har konstaterats finns möjlighet till hemlighållande av uppgifter via 23 kap. 5 § OSL.

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.5-123-24
Ert dnr Ju2024/00057

Beslut i ärendet har fattats av professor Ruth Mannelqvist, den Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan, efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Ruth Mannelqvist
Dekan

Åsa P Isaksson